

DEL POETA QUAN LLEGEIX
Isidor Cònsul

Pere Gimferrer, Valències. Pròleg de Joaquim Nogueró. Edicions 3 i 4. València, 1993.

Valències recull una mostra representativa de l'exercici reflexiu i crític de Pere Gimferrer sobre art. Una mostra que s'estira al llarg de més de vint anys -de 1971 a 1993- i esdevé, a grans trets, el resultat de passar un grapat d'estímuls potents i d'alta significació artística pel cedàs de la passió enraonada del creador. Estímuls que li arriben de tres àmbits diferents, literatura, cinema i arts plàstiques, i s'estructuren en l'equilibri de dos paquets majoritaris (lletres i pintura) separats per una transició cinematogràfica. Des d'una perspectiva comptable, el lector comença amb deu papers d'estirp literària, se les heu a continuació amb una doble reflexió cinematogràfica i acaba amb tretze valències vinculades al món de la pintura i de la plàstica en general. I entenc que quan descriu la Pedrera de Gaudí (El jardí dels guerrers) hi preval la intenció d'una lectura més plàstica que no pas arquitectònica. Per la banda literària, J.V.Foix es converteix en el referent que reparteix més joc, mentre que Tàpies i Miró són els que enlairen el mateix brandó pel costat dels artistes plàstics.

Fet i fet, doncs, el conjunt es capté com una miscel.lània antològica de les passions més conegudes del Gimferrer lector. I en aquest cas cal advertir que el terme lector funciona com un element químic de doble valència: lector literari i lector plàstic. Una sensibilitat de lectura polivalent que Gimferrer havia manifestat anys enrere als assaigs dedicats a Foix (La poesia de J.V. Foix, 1974), a Tàpies (Antoni Tàpies i l'esperit català, 1974) i a Miró (Miró: colpir sense nafrar, 1978).

L'ALTERNATIVA DE L'ALTA CULTURA

Un volum miscel·lànic i de material d'aluvió com Valències permet, del crític, la possibilitat de triar entre diferents camins oberts. Pertany a la mena de llibres agraits que accepten una pluralitat de comentaris i notes diverses començant pel joc de polisèmies que dona el mateix títol. La més evident sembla sortir del paral·lel amb les Venècies, de Paul Morand, però també hi ha l'arrel química, el sentit de valència entesa com a capacitat de combinatòria, que remet d'una llambregada a l'alquímia vident i poètica Rimbaud. I, per descomptat, tenim el fet d'un llibre publicat en la més emblemàtica de les editorials valencianes amb el recurs d'una etimologia llatina on València equival a força, i va conèixer, en temps medievals, la variant "valença" en el sentit de valor.

Aquesta llibertat de comentaris i la pluralitat de camins oberts em decanta a triar un aspecte -potser només és un detall- que he trobat que es multiplicava recurrent tot al llarg del volum. Gimferrer el teoritza en el text La selva dels sinònims i els antònims on entra, ni que sigui de biaix, en el debat sobre el futur del català. I hi afirma: No sóc pas en això dels alarmistes ni dels pessimistes: aquesta ofensiva actual és, no tan sols menys perillosa que l'anterior, sinó perfectament neutralitzable. I ho és per l'únic camí pel qual la llengua catalana ha aconseguit mai res: pel camí de l'alta cultura (...) el nombre de parlants, en el cas del català té una significació molt relativa. La importància d'una llengua només té relació amb la seva difusió si aquesta va unida al prestigi, i aquest factor només es dona avui en el cas de l'anglès. Pel que fa al català recorda la tradició cancelleresca i posa, en paral·lel, exemples de demografies semblants que n'han tingut ben bé prou amb un nom cabdal per prestigiar la llengua: Kierkegaard i el danès, Ibsen i el noruec, Strinberg i el suec. Afegeix que potser temps a venir li tocarà al "Tirant lo Blanc" de fer aquest paper respecte del català. De moment l'han fet, sobretot, els nostres artistes plàstics: Gaudí, Miró, Tàpies, per esmentar els més vinculats al

catalanisme.

Aquesta alternativa cap a l'alta cultura es converteix, com ja he dit, en un factor recurrent en diferents pàgines de Valències. Alta cultura entesa, per exemple, en la singularitat de l'obra de Foix i el repte d'una actitud d'avantguarda que dialoga constantment amb la pròpia tradició. Com també ho feien, per citar alguns noms del seu temps: Borges, Pessoa, Eliot, Kavafis, Aleixandre, Aragon, Pavese i Cocteau. Alta cultura entesa també en el sentit de Riba i el seu afany per incardinar-se, amb veu pròpia, en el marc estètic assenyalat per Rilke i Valery. I alta cultura, en el sentit de l'anticipació i presència activa en els primers rengles de l'art mundial com la del pintor Marià Fortuny i Marçal, per citar un altre cas nostrat no gaire conegut. Només és una anècdota, però molt significativa: en morir, Fortuny era un dels pintors més famosos del món i l'anècdota explica que un dels marxants de Monet aconsellava al pintor impressionista que no signés els seus quadres perquè, atès que era un pintor poc conegut encara, seria fàcil d'ensarronar el client dient que eren de Fortuny. Un detall que demostra la valoració extraordinària de què gaudia el pintor de Reus i serveix, d'altra banda, a Gimferrer per afermar-se en la mena de camins d'alta cultura -literària i pictòrica- que, ultra garantir-ne la supervivència, prestigien una llengua i una tradició cultural.

Una estratègia d'alta cultura amb fites molt ben assenyalades per Llull, March, Martorell, Foix i Riba com a referents literaris i Fortuny, Gaudí, Miró i Tàpies com a emblemes pictòrics. Una alta cultura, dit sigui de passada i per acabar, on també assaja d'incriure's Pere Gimferrer en la seva doble vessant creadora: com a poeta, i avui no fa el cas de parlar-ne, i com assagista d'art. De lector apassionat que raona, recrea i especula davant l'impacte poderós de les creacions d'altri.

Isidor Cònsul